

RABBI MOISHE STERNBUCH

CHIEF RABBI

AND VICE PRESIDENT OF THE
ORTHODOX RABBINICAL COURTS

JERUSALEM

RECHOV MISHKALOV 13 HAR- NOF JERUSALEM TEL:02-651-9610

משה שמרנבוך

ראב"ד

לכל מקהלות האשכנזים

מת"ס מועדים וזמנים ושר"ת תשובות והנהגות
רב בית הכנסת הגר"א, ור"מ במרכז התורה הר- נוף
סגן נשיא העדה החרדית
בעיה"ק ירושלים ת"ו

ער"ת אייר תשס"ד

אורת פאות נכריות בשוק היום משער טבעי או בתערוכת שער טבעי, שנתכר שהרכה מהם שמכונים אירופאי, מקורם מהודו, ונגזו בפולתן עבודה זרה, ולאח"כ נמכר ליצרני הפיאות שמעבדים אותו לייצור הפאות עד שמקבל תחושה של שער אירופאי, ויש להם דין חקרוכת ע"ז ממש כמו שיבואר לפנינו.

הנה בהורו לפי האמונה העתיקה שלהם המכונה "הינרו" הם עונדי עבודה זרה ממש כימי קדם, ואחד מרכי פולתנם להאליל, הוא בהקרבת שערותיהם לאליל, כזה שמגלחין שערותיהם להאליל, וזה סדר פולתנם, כי אצל ההינדים השער הוא החלק החשוב - הנעלה ביותר של האדם, בפרט אצל הנשים ההינדיות שער ראשן אינו רק ענין של יופי אלא זהו גאווה, ולא מגלחות שערותיהן אלא בדרך הקרבה להאליל, וכדרך כלל כאשר רוצה ההינדי לבקש בקשה רצינית מן האליל הוא נרר שאם תמלא בקשתו יבוא לטירופטי - מקומו של האליל, ויקריב שם את שערו, ולרבריהם רכבות נושעו ונושעים על ידי פולתן זה, ומאות מליונים כפשוטו מאמינים באמונה טפילה זו, ובאופן ממוצע מידי יום כיומו כ- 25,000 איש מקריבים שערותיהם לאליל הנמצא שם, (מתוך כ- 50,000 איש שפוקדים את המקום), ויודעים הם שהשערות נמכרות לאתר מכך וזה לא מפריע להם, כי עיקר הפולתן הוא גוף ההתגלות להאליל, ולא איכפת להם מה קורה עם השערות אח"כ, (ועי' רשב"א ע"ז נא: ד"ה ואתן).

ולפנים עובדי האלילים הסתפקו בגילוח לבד ואח"כ זרקו השערות לאשפה, וגם היום כוונתם להקריב שערם לכבוד האליל, ורק בשנים האחרונות שהתפתח שוק גדול לשערות הרי הם מוכרים את השערות של הנשים (לאחר המיון) לטוחרי ומשווקי שערות לייצרני הפאות, ומיובאות לכל המזרח הרחוק סין וקוריאה, ואירופה וארה"ב, וכפי הנשמע הנשים שמה מטפחות מאוד שערותיהן, ומידי ערב מושחות שערותיהן בשמן קוקוס ומועיל לטיב ויופי הפיאה נכרית, והתיפלה מריתתה מלינוי דולרים בשנו מעסק זה של מכירת השערות.

והנה בפולתן זה של גזיזת השערות לעבודה זרה, נאסרו השערות בהנאה מדין חקרוכת עבודה זרה, וכמפורש בשו"ע י"ד סי' קל"ט סעיף ג' דברבר שאין מקריבין ממנו בפנים נאסר כשעשה ממנו כעין זביתת או כעין זריקה המשתברת, והוא דרך לעוברו באותו דבר, ואפילו כשאין דרך לעבודה זרה הענין, נאסר מפני ששכירת המקל דומה לזביתתה, ע"ש, ונקורו מרכי הגמ' ע"ז (גא): דבשכירת מקל לע"ז או בצירת ענבים לע"ז נאסר מדין חקרוכת עבודה זרה לפי פירוש רש"י והתוס' והרא"ש, וכן פסקו הטו והרמב"ם והראב"ד, [ורלא כהרמב"ן והריטב"א], וע"ע במאירי ע"ז נא ד"ה ספת שכל תתיכה תולדה דזביתתה, וא"כ שערות אלו דין חקרוכת ע"ז עליהן וכיין נסך שנתנסך לפני ע"ז.

וגם כשוהט או גוזז שלא בפני עבודה זרה פשיטא ונאסר מדין חקרוכת עבודה זרה, וכמפורש בתוס' תולין דף מ' ע"א (ד"ה לפני דאפילו לר' יהודה בן בחירה דס"ל בניטוך היין רלא נאסר אלא כנתנסך בפני ע"ז, בשחיטה מורה שנאסר גם שלא בפניה, וטעמא דמילתא, או כמבואר בחינוך (מצוה קיא) דשאני שחיטה דהוי מעשה גדול גם שלא בפניה ורק ניטוך היין לא הוי מעשה גדול אלא כנתנסך בפניה, או כמבואר בספר עבודת עבודה (להגרש"ק) ע"ז נט: דשאני ניטוך דאין הדרך לנסך אלא בפניה, ולכן ס"ל לריב"ז דאינו נאסר אלא כנתנסך בפניה, אבל שחיטה דדרך לשחוט גם שלא בפני ע"ז נאסר גם כשחט שלא בפניה ע"ש, ושני טעמים אל שייכים כמו כן בגזיזת, דרך עבודתה בכך, והוי מעשה גדול, וקי' דלחכמים דפליגי אר' יהודה ב"כ דנאסר, וכן מפורש בתירוש הרשב"א (ע"ז נא) דבבצירה או לישא שלא בפני ע"ז ג"כ נאסר מדין חקרוכת ע"ז, וביותר מזה מבואר בגמ' (ע"ז נא: ב) בסוגי דקלקלין, ע"ש חוד"ה אפילו, וכמהר"ם שם, ועי"ע חידושי הרשב"א שם, ובשו"ע סי' קלט סעיף ה', והרד"ם ברורים. ומלכד כי זה הרי מסתפרין במקום מיוחד, ועליו מתנוסס פסל גדול, ולכאורה נחשב בפניה ממש, (וקי' כפי מה ששמעתי שמסתפרים מוי חמונה של הפסל).

והנה גם המספר שמגלח השערות הוא א' מהכת הטמאים ושייך להם, ומאמין באמונתם הטפילה, ובודאי נהנה כשמספריו לכבוד האליל ומתכוין לע"ז, וכיין שהוא עושה מעשה ההתגלות שזהו הקרבן לעבודה זרה, א"כ הוא הוא העושה עיקר העבורו להאליל והוי חקרוכת ע"ז, ועוד שבתקרוכת ע"ז כל שעושה מעשה לשם ע"ז אף כשאינו עיקר הפולתן, תשיב חקרוכת ע"ז וכמבואר בגמ' ע"ז (נא) דבצירת פרכילי ענבים נאסר משעת בצירה, כיין שבצון מתחילה לכך, וכמבואר ברשב"א (ד"ה פרכיל וד"ה ואתן) דכל שא"א להביא מן השוק אלא צריך לבצון לשם ע"ז או ללוש לשם ע"ז תשיב חקרוכת, אע"פ שעיקר הפולת הוא כהבאה לפניו, והבצירה והלישה הוי מעשה לשמה גרידא, אפ"ה נאסר מדין חקרוכת ע"ז, א"כ קי' כמעשה הגילות שהספו עושה לשם ע"ז.

ועוד דגם כמעשה הטיית הראש של המתגלח לעבודה זרה נאסר השערות מדין מסייע כאילו היה מגלח בעצמו, ואף לפי הרבו פוסקים דס"ל רככל התורה כולה [מלכד בפיאות הראש] מסייע אין בו ממש, עי' נקודת הכסף יו"ד סי' קצח ס"כ ומג"א ריש סימ שם ומ"ב ס"ק ג ובס"י שכח (ס"ק יא), כיין שהעושה המלאכה יכול לעשותו גם לולי הסיוע שלו, עי' מג"א סי' שכ"ח (סקט"ז ומ"ב (ס"ק ט), מ"מ לגבי עבודה זרה קי"ל דאפילו בשנים שוחטין וא' מהם מסייע שאין בו ממש ומתכוין לע"ז נאסרה הבהמו מדין חקרוכת, כמבואר בתבואות שור (שמלה חרשה סי' ד' נגיף ט"ו) וטעם הרבר משם דבשוחט לע"ז אפילו כמעשה כל דה נאסר, וכ"ש לפי שיטת הט"ז והחכ"צ (סי' פב) דס"ל שגם בכל התורה כולה אמרינן דגם בסיוע של הטיית הראש או הושטו אצבעו הוי כעושה מעשה בעצמו ואסור, (ועי' חת"ס (סי' שכח וסי' שמ) שנשאר בצ"ע אי קי"ל כהט"ז או כהגה"כ).

ואפילו אם היינו אומרים גבי עבודת פעור שאין הצואה נאסרת, כיון דהעבודה היא במעשה ניוול שפוער עצמו לפעור והצואה הוי דבר צדדי, ולכן אין הצואה חשיבא תקרובת, הכא פשיטא דהשערות נאסרות, דהרי בפולחן גזיות השערות של ההינדויס נותנים מכבודם להאליל ולכן הוי כקרובן לע"ז, וגם מעיקרא נודרים בעת צרה להאליל שאם יושעו יגלחו השער, ולא שהעבודה הוא אך זרק לנוול את האדם המתגלח, [ועבודת הפעור משמע כגמ' (סנהדרין סד) וכרמב"ם (פ"ב ע"ז ה"ה) ומפורש להדיא בריב"ש (סי' ק), ובכסף משנה שם, דדרך עבודתה בכיווי האליל, שכתב שם מי שעובד ומכוין לכזות, כיון שדרך עבודתה באותו כיווי וכו', שעובדיה תושבין שהע"ז היא חושקת באותו כיווי כדאמרין בפסחים (ק"א): שרא דעניוחא נביל שמיה עכ"ל].

הגויים אדוקים בע"ז ומוכנים למסור כספם וזהבם ושערם, שכטותים שאליל זה עוזר כשעושים פעולה עבודה, וידוע שיצרא דע"ז תקיף מאוד, וכאילו רואים נפלאות ממש, ואצלינו זכינו שנחטל יצרא דע"ז ולא אצלם, אבל פלא הדבר שכחש רחוק דטרפות חוששין וגמנעין, וכאן אף שזהו מחמורות שכחמורות לא פודשים, ומה עוד מחפשים איזה סכרא קלושה להקל באיסור חמור כי האי, וכפי הנראה ברור האחרון כזמנינו חזון הקב"ה בניסיון דעבודתו, וזה, וה' יעזור ונעמוד בו.

ובעיר הנחת נהרגין גם נשים של העובדים אף שלא עבדו, ע"י רמב"ם (פ"ד מה' ע"ז ה"ו) ובכס"מ שם, ושמעתי לפרש דעבודה זרה קפיד קוב"ה על שהיה לה למחות, וכ"ש כאן שהבעל צריך למחות באשתו ולמונעה מללבוש פאה עם ספק תקרובת ע"ז, ולא מועיל אמירת המוכר שאצלם אין מהודו שכך הטעו אותם, רק צריך בירור יסודי ומקיף במקור וכדין טריפות.

כתב הרמב"ם (פ"ו ה"ב) תקרובת עבודה זרה אסור בהנאה שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך, וכל הנהגה לוקה שתיים, אחת משום ולא תביא תועבה אל ביתך, ואחת משום ולא ירבך בידך מאומה מן החרים, עכ"ל, וכן כתב בחינוך מצוה ק"א ומצוה תכ"ט, אבל הרמב"ן מצוה קצ"ב חולק וס"ל דאיסור אכילה והנאה נלמד מקרא דפן תכרות ברית וגו' וקרא לך ואכלת מזבתו, ע"ש, וכן דעת הסמ"ג (לארין מ"ה קמ"ח), וכל הראשונים כתבו דאיסור מה"ת, מלבד החס"י ב"ק עב: שנסתפקו בזה.

ובברכות יט: אמר רב יהודה אמר רב המוצא כלאים בכגור פושטין אפילו בשוק מ"ט אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה', וע"ש דה"ה ככל ל"ת שבתורה, וע"ע שר"ע יו"ד סי' ש"ג ס"א דגם ברואה על חבירו הדין כן, וביו"ד סי' קנ"ז סעיף א' ברמ"א כתב דבכל לא תעשה שבתורה אם יוכל להציל עצמו בכל אשר לו צריך ליתן הכל ולא יעבור ל"ת, וכן הוא ברמ"א או"ח סימן תרנ"ו.

ובשו"ע יו"ד סי' קנ"ה סעיף ב' הביא ב' שיטות אם איכא דין ירהג ואל יעבור באיסור הנאה דתקרובת ע"ז, וכתב הש"ך דהסכמת הפוסקים כסברא הראשונה להקל, וכן נוטה דברי המחבר, אבל דעת א"ז הגר"א שם (סק"ד) דגם בזה ירהג ואל יעבור כדין אכזרייהו דע"ז, והריב"ש סי' דנ"ה כתב שגם באיסורי הנאה של סתם יינם דרבנן אין מתיראין בהן כלל, והובא דבריו בחכמת גדמ' (כלל פ"ח), וכו' יעברו לבו להקל באיסור ירהג ואל יעבור.

ומלבד איסור הנאה שיש בזה, אסור ג"כ להחזיקו בביתו לפי שיטת הרמב"ם והחינוך הנ"ל דאיסור הנאה נלמד מקרא דלא תביא תועבה אל ביתך, וע"ע רש"י ע"ז ס"ד. ד"ה רבנן, דהמצוה דאבד תאכרוך הוא גם בתקרובת ע"ז כמו יין נסך ע"ע קה"י בבא קמא סוף סי' ג'. וראוי להביא בזה דברי קדוש ה' האור החיים הקדוש על הפסוק (שמות כ"ג - כ"ד) לא תשתחוה לאלהיהם ולא תעבדם וגו' כי הרס תהרסם ושכר תשכר מצבתיהם, ולהיות שרצה לצוותם על הריסתם ושכרונם לזה קדם לומר לא תשתחוה וגו' לומר שאם לא הרס ולא שיכר הנה הוא כעובד עבודה זרה, כי ה' תופס על המחשבה בעבודה זרה, וצריכין היכר לשלילת מחשבת ע"ז מלבם, ואין היכר אלא בשכר מצבותיהם ואם לא יעשו כן הרי הם כעובדי ע"ז ע"ש, ואע"פ דמשמעות הפסוק והאזה"ה משמע דאיירי בשבירת ע"ז עצמה, מ"מ כודאי שגם מי שנמנע מלאבד תקרובת ע"ז יש בו נגיעה מהעבירה על הלאו דלא תשתחוה, וחיל ורעדה אחזתנו כשאין אנו מקיימין מצוה זאת, וכ"ש הנהגה מן התקרובת עבודה זרה, וידוע דברי רבינו החזון איש זצ"ל (מועד סי' ל"ח) דהנהגה מדבר שנוצר בעבירה הוי חילול השם נורא מאוד שמראה שאינו חס לכבוד שמים, וכודאי שערות אלו שנתגלחו לכבוד עבודה זרה אשר אין לך מרידה גדולה בכבוד שמים גדול מהן, איך אפשר להנות ולהתירפות בזה, וכודאי חמור הרבה יותר ממי שרק אינו מאכד ע"ז שמבואר באוה"ח הק' דנחשב כעובד ע"ז כ"ש הנהגה ממנה, וכפרט אנו בארץ ישראל אשר במצוה מיוחדת נצטוונו בכניסתה לאבד ע"ז ו"לשרש אחריה", וע"ע צפנת פענח שדייק ג"כ מסנהדרין צ' ע"א דבביטול מצות עשה דונתצתם מוכחותם ה"ז כעובד ע"ז ממש, ע"ש היטב, (וע"י תו"ט ע"ז פ"ג מ"ח דתקרובת ע"ז חמור מע"ז גופא שמתמא באהל).

ועוד איכא כמה פרטי דינים אשר צריך ליזהר שלא ליכשל באיסור הנאה מתקרובת ע"ז, א' מבואר בשו"ע סי' קל"ג ס"א דבאיסור הנאה דיי"ן צריך לקבול אפרן לאחר שרפתן, כדי שלא יכשלו באיסור הנאה מהאפר, ב' גם דמי התקרובת אסור בהנאה, דתקרובת עבודה זרה תופס דמי כמבואר בשו"ע סי' קל"ג ס"א בדין יין נסך, נא"כ יש לחשוש מליטול דמים מסוחרי הפאות בין מהמוכרים ובין ממעצבי פאות, שיש לחוש שמא נתערב בממונם חליפי תקרובת ע"ז דאסור בהנאה, ואם כן מי שדוצה לקנות פאה טינטט וזהו לשלם בצייק או בדיוק כפי המחיר, שלא יכשל לקבל מהם מעות (עודף) כחשש שנחפס עליהם איסור חליפי עבודה זרה.

ודע שלפני יותר משלשים שנה הדפסתי בקונטרס "דת והלכה" בירור מקיף בחשש שערות מהודו, והבאתי שהדבר איסור גמור, אלא שכתבתי שם שמן הראוי שיבצעו חקירה יסודית ומקיפה, וכחיום נתברר הדבר מהרבה מקורות מוסמכים וגם נתברר ששערות הודו בטיב מיוחד, ואפילו בקוריאה או סין שלא חסר להם שערות מייבאים מהודו ומערבים בו ממנו שמשפר טיב הפאה, ויש מאות סוגי פאות שמעורב בהם שער מהודו, הרי נתבאר חומר האיסור ויש להזהר בזה וכמ"ש.

ונשי ישראל שזכו שהעידה תורה עליהם שידם לא היתה במעל, ולא השתתפו בחטא העגל, ולא נתנו נזמי הזהב, ודאי גם לעת כזאת תעמוד להם צדקתם ויקדשו שם שמים בעולם ויפרסמו בכל העולם כי אנו עם ה' נאמנים אך ורק לה' ולתורתו, וע"ז נזכה במהרה לדאות בישועת ה', להעביר גילולים מן הארץ והאלילים כחות יצרתן, וכל הרשעה כולה כעשן תכלה, והיה ה' למלך על כל הארץ וגו'.

בנות ישראל נקראו! הטהרו והחליפו שמלותיכם מי השכר רב מאוד.

משה שטרנבוך